

ขอขเขตการกำหนดข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล

นางสาวณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาจากหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2536

ISBN 974 - 582 - 833 - 5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018771

117867529

Limitation on Presumptions Regarding Criminal
Liability of Corporate Representative

Miss Natthavasah Chutpaitoon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School
Chulalongkorn University

1992

ISBN 974 - 582 - 833 - 5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ขอบเขตการกำหนดข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล
โดย นางสาวณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์
ภาควิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ
อาจารย์ เข้มชัย ชูติวงศ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วิชัยภิรมย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ เข้มชัย ชูติวงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ มัทยา จิตติรัตน์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ จรัญ ภักดีธนากุล)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ณัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์ : ขอบเขตการกำหนดข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทน
นิติบุคคล (LIMITATION ON PRESUMPTIONS REGARDING CRIMINAL LIABILITY
OF CORPORATE REPRESENTATIVE). อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ และ
อาจารย์ เข้มชัย ชุดิวังศ์, 136 หน้า. ISBN 974-582-833-5

ในปัจจุบันนี้มีกฎหมายซึ่งกำหนดข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคลเป็นจำนวน
มากและกฎหมายส่วนใหญ่มีลักษณะไม่ชัดเจน เพราะมีการวางบทสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทน
นิติบุคคลไว้อย่างกว้าง ๆ ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมาย เรื่องข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทน
นิติบุคคล เช่นนี้ ส่งผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของกลุ่มบุคคล ซึ่งมีฐานะ เป็นผู้แทนนิติบุคคล เป็นอย่างมาก
จากการศึกษาลักษณะของกฎหมายซึ่งกำหนดข้อสันนิษฐานดังกล่าวในวิทยานิพนธ์นี้พบว่า บทบัญญัติ เรื่อง
ข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคลส่วนใหญ่ขาดหลักเกณฑ์ในเรื่องความชอบธรรมในการ
กำหนดข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสนอแนะว่า ควรมีการ
วางหลักเกณฑ์ เรื่องข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคลให้แน่นอนยิ่งขึ้น ด้วยวิธีการกำหนด
ตัวบุคคลซึ่งจะต้องถูกสันนิษฐานให้รับผิด ให้จำกัดเฉพาะผู้บริหาร ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย
และควบคุมการบริหารงานของนิติบุคคล เท่านั้น ควรปรับปรุงบทบัญญัติมาตรา 29 ของกฎหมายรัฐธรรมนูญ
พ.ศ. 2534 และควรใช้บทสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคลในลักษณะซึ่งเจาะจงโดย
วิธีการระบุนามตราซึ่ง เป็นฐานความผิดให้ชัดเจน

นิติศาสตร์
ภาควิชา .....
สาขาวิชา .....
ปีการศึกษา 2535 .....

ลายมือชื่อนิติดี .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C : MAJOR LAW RESEARCH
KEY WORD: CRIMINAL PRESUMPTION/CORPARATE REPRESENTATIVE

NATTHAVASAH CHUTPATTOON : LIMITATION ON PRESUMPTIONS REGARDING
CRIMINAL LIABILITY OF CORPORATE REPRESENTATIVE. THESIS ADVISOR :
ASSO. PROF. APIRAT PETCHSIRI, S.J.D., AND AJARN KHEMCHAI
CHUTIWONGSE, 136 PP. ISBN 974-582-233-5

At the present time, There are laws which stipulate criminal presumptions for corporate representative. Most of these laws are vague because they were ambiguously drafted. Such provisions effect the Right and Freedom of Corporate representative as a whole. This research finds that most of these provisions lack true justification. This writing proposes that the principle of fairness should be considered. By limiting the scope of Corporate representative, correcting section 29 of the Constitution B.E. 2534 and specifying the liable penal provisions, the situation may be improved.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์.....
สาขาวิชา.....อาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....
ปีการศึกษา.....2535.....
ลายมือชื่อผู้คิด.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ในการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อ รศ.ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ และอาจารย์เข้มชัย ชุตินวงศ์ ที่ให้ความเมตตารับเป็น อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวความคิดและข้อมูลเอกสารอย่าง ใกล้เคียง ตลอดจนกรุณาเอาใจใส่ตรวจร่างวิทยานิพนธ์อย่างละเอียด จนทำให้ผู้เขียน สามารถเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เป็นผลสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล รศ.ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ รศ.มัทยา จิตติรัตน์ อาจารย์จรัญ ภักดีธนากุล และอาจารย์เข้มชัย ชุตินวงศ์ ที่ กรุณาร่วมเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำอันมีค่าต่อการเรียบเรียง วิทยานิพนธ์

พระคุณอันสูงสุดของบิดา มารดา ตลอดจนครูอาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา ให้ผู้เขียนตั้งแต่ชั้นประถม จนถึงชั้นอุดมศึกษา ผู้เขียน ผู้ประพันธ์ตำรา และบทความ ต่างๆ ซึ่งใช้ในการค้นคว้าอ้างอิงในการทำวิทยานิพนธ์ เป็นสิ่งที่ทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จ และลุล่วงไปได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ และระลึกถึงไว้ด้วยความ กตัญญูกตเวทิต์

ขอขอบคุณน้ำใจของทุกคนในครอบครัว เพื่อนๆ และคุณธวัชชัย เหล่าศิริหงษ์ทอง ที่คอยให้กำลังใจ และสนับสนุนผู้เขียนในทุกทาง ตลอดระยะเวลาที่เรียบเรียง วิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.	ง
กิตติกรรมประกาศ.	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.	1
1.1 สภาพและความสำคัญของปัญหา.	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.	8
1.3 แนวความคิดของการวิจัย.	8
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.	8
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.	9
1.6 ประโยชน์ซึ่งคาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.	9
บทที่ 2 ลักษณะความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล.	10
2.1 ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล.	10
2.1.1 แนวความคิดทางทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล.	11
2.1.2 แนวความคิดเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามแบบ Civil Law และ Common Law.	14
2.1.3 แนวความคิดเรื่องความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลตามกฎหมายไทย.	20
2.2 ความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล.	26
2.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล.	26
2.2.1.1 ปัญหาเรื่องความหมายของผู้แทนนิติบุคคลในความรับผิดชอบทางอาญา.	27
2.2.1.2 ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล.	35

	หน้า
2.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของบุคคลอื่นนอกจากผู้แทนนิติบุคคล.....	51
2.2.2.1 ปัญหาเรื่องความหมายของบุคคลอื่นนอกจากผู้แทนนิติบุคคล.....	51
2.2.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาของบุคคลอื่นนอกจากผู้แทนนิติบุคคล....	55
2.3 เปรียบเทียบหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) ความรับผิดเพื่อบุคคลอื่น (Vicarious Liability) และความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล (Corporate Representative Liability).....	59
2.3.1 ความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability).....	59
2.3.2 ความรับผิดเพื่อบุคคลอื่น (Vicarious Liability).....	65
2.3.3 ความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล (Corporate Representative Liability).....	69
บทที่ 3 ข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญา.....	75
3.1 แนวความคิดทางทฤษฎี.....	76
3.2 เหตุผลในการกำหนดข้อสันนิษฐานขึ้นใช้ในคดีอาญา.....	80
3.3 ความชอบธรรมในการกำหนดข้อสันนิษฐานขึ้นใช้ในคดีอาญา : ศึกษาตามหลักความสัมพันธ์อย่างสมเหตุสมผล (Rational Connection) ของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	84
3.4 ความชอบธรรมในการกำหนดข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่จำเลยในคดีอาญา.....	90
บทที่ 4 ข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล.....	93
4.1 ขอบเขตของข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล.....	93
4.2 เหตุผลในการกำหนดข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล.....	105
4.3 ปัญหาจากการใช้ข้อสันนิษฐานความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคลในปัจจุบัน : กรณีศึกษา.....	109

	หน้า
4.3.1 ขอบเขตของผู้แทนนิติบุคคลตามข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบ ทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล.....	118
4.3.2 ลักษณะของข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทน นิติบุคคล.....	120
4.3.3 ความสัมพันธ์อย่างสมเหตุสมผล (Rational Connection) ในข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล.	122
4.3.4 โทษซึ่งใช้กับข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทน นิติบุคคล.....	127
บทที่ 5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ.....	129